

Fáy Miklós: Don Dzsúva. Operakritika
Népszabadság, 2014. november 30.

Ha van alkalmatlan helyszín, akkor ez az. Lumen Kávézó, egy ablakos helyiség és egy másik, amelyikben a pult van. Sörre, borra, kávéra nyilván kiváló, de operára aligha.

Nincs semmiféle „és mégis”, egy mozdulatot nem látok Paizs Miklós *Don Giovanni* előadásából, egy kicsit átkozom azokat, akik látó helyen üldögélnek, mégis a telefonjukat nyomorgatják, klotyóra mennek, le is húzzák, vagy csak cigiszünetet tartanak, de többszörös igazságtalanság. Már úgyis láttam az előadást, másik helyen, más körülmények között, még nem volt hozzá kvartett, Paizs Miklós csak ráénekelte a híres, Fritz Busch vezényelte lemezre (amelyen Pataky Kálmán énekelte Don Ottaviót), közben ujjbábozott, bár akkor sem nagyon néztem, melyik ujját mit csinál.

Most nincs lemez, csak három vonós és egy fuvolista, egészen ügyesen el tudják játszani már a nyitányt is. A recitativók helyett valódi beszéd, ha többen énekelnek egyszerre, akkor értelemszerűen a fontosnak tartott szót halljuk énekhangon. Már ha ez énekhang, szellemeskednék, mert tényleg, olyan karcos, torokból jövő, mezei bariton. Bármelyikünk képes lenne rá, de a helyzet itt is ugyanaz, mint Andy Warholnál. Nem az a nagy szám, hogy lefest egy húsleves konzervet, hanem hogy egyáltalán eszébe jut, hogy lefesse.

Miközben Paizs Miklósnak eszébe jut, hogy elénekelje, meglehetősen fontos operai problémákat is érint. Leginkább, persze, a szöveggel kapcsolatosakat. Ma az operákat lehetőleg eredeti nyelven énekelik, mondván, hogy Mozart éppen azokat a szavakat zenésítette meg, a mű hangzásához az olasz szöveg is hozzátartozik. Kétségkívül így van, de így lemondunk a történetről, vagy annak finomabb rezzenéseiről, aki nem ért jól olaszul, nem fogja tudni pontosan, mikor mit énekelnek – ez egyébként rosszabb esetekben magukra az énekesekre is érvényes. Erre jött megoldásként a felirat, aminek következtében a nézők nagy hányada nem az előadókat nézi, hanem a fejük fölött a színpad tetejét, vagy orruk előtt a többnyelvű, csodás kis szerkezetet. Paizs Miklós *Don Giovanni*-fordítása sokszor nem fordítás.

Egyszer azért, mert igyekszik megőrizni a szöveg eredeti hangzását, magyarul énekelnek, de nem pont ugyanazt, mondjuk a „bisogna” szóból az lesz, hogy „bizonytal”. Másrészt változtak is az idők. A *Don Giovanni*ban többnyire a szexről énekelnek, ha nem a gyilkosságról és bűnhődésről, de a szóhasználat az időközben eltelt kétszázötven év alatt megváltozott. Ha valaki érdemben akar erről beszélni, kénytelen alkalmazkodni a mához, elröppennek olyan szavak, amelyeket nem szoktak a *Don Giovanni*hoz társítani. Bár az Amadeus óta Mozarthoz igen.

Túl olcsó volna most azon nyavalyogni, hogy a hivatalos Opera hány és hány millióból nem tud érvényes *Don Giovanni*t kiállítani, ez az adakozásból fenntartott előadás meg így, a szomszéd szobából nézve-hallgatva is hat. Maradjunk csak annyiban: ezt a változatot még az sem felejt el, aki nem látta.